

CAPVT XXII.

De Cicutæ Utilitate.

Hactenus *Cicuta* maleficia memorata fuerunt, accusata fuit veneficii, quia duos pueros brevi interfecit & sex puellas gravissime afflixit & pene neci dedit: infamis fuit propter Socratis mortem, quam illa intulisse traditur: aliis historiis virulentia ejus narrata fuit: ostensum fuit affinitatem aliquam habere cum aliis venenatis vegetabilibus & mineralibus, cum prope eadem symptomata excitarit: sc. cum *napello*, *cocculis nuce vomica* &c. Item *Antimonio*, *Arsenico* & *Mercurio*, & licet ad illorum vim deleteriam non pertigerit, sed aliquot gradibus inferior fuerit, nihilominus tamen ventriculum vehementer laceffisse ac principes partes in consensum rapuisse non sine detrimento totius, verum etsi *Cicuta*, *Napellus* venena sint, tamen ut scribit *Exc. Sennert. Pract. l. 6. p. 5. c. 2.* sunt rerum natalium species & à Deo creatæ, per se bonæ & ad Mundi perfectionem absolvendam & complendam pertinent, habentque ipsæ proculdubio etiam utiles nobis vires, sed quæ in hac mentis humanæ imbecillitate nobis ignotæ sunt. Occultas vires detegere in animo habuit *Exc. D. Georg. Hieronym. Welsch Carat. & observ. Exoteric. chil. 1. obs. 828.* ubi pollicetur arcana quorundam in gravissimis affectibus, multis experimentis nobilitata in *Ephemeridibus* suis aliquando, cum Deo, se patefacturum: Verum cum fatum *Fatum optime de re Medica merentem* nobis eripuerit & triste sui desiderium post se apud omnes bonos reliquerit, verendum Arcana hæc recondita mansura, nisi Nobiles Hæredes aliquando manuscriptis ipsius superstitionibus posteritatem beent. In monumentis tum Veterum tum Recentiorum occurrunt.

currunt Medicamenta assumenda & foris applicanda, quorum quaedam *Cicuta* folia, radices, semina, succus aut decocta ingrediuntur. *Hippocr. de Natur. Maliebr. Sect. 28. §. 71. Edit. Lindan.* Inter poriones subdititias & purgatorias ponit *Cicuta* pugillum in aqua decoctum. Plures in illo loco enumerat, quæ nimium fluxum mensium vel lochiorum coercerent; adeo ut conjectura *Bodæi* non multum valeat qui in *Theophrast. Hist. Plantar. l. 9. c. 17. p. m. 11. 46.* locum corruptum opinatur ac Venerandum senem *κίμινον* pro *κίονιον* scripsisse autumat: quamvis ipse hæsitare in l. c. videatur, dum *cicutam* diureticam atque ita purgatoriam, & cum *Dioscor.* refrigerantem atque ita nimium fluxum coercentem innuit.

Galenum cicutæ decocto uti ad confectionem pilularum ex opio. sem. hyoscyam. myrrh. contra destillationes ejusque semine tribus medicamentis permixto contra destillationes, vocem interceptam, hæmorrhagiam pulmonum aliarumve partium, item lacerationes ex l. 7. de Comp. Medic. sec. Lac. supra recensitum fuit: It. ex l. 10. de Comp. Med. sec. Loc. pastillis contra ulcera vesicæ. Id. l. 3. de simpl. Med. Fac. c. 18. Anum Atheniensem *ἡς ἀπὸ τῆς μνημονεύουσιν*, in scenam producit, quæ ab exigua cicutæ portione auspicata, ad permagnam progressa est copiam, nullo detrimento. Hæc postmodum multis ansam dedit, ut crediderint venenis quempiam assue fieri posse; quod etiam non tamen sine limitatione defendere ausus est *Zacut. Lusitan. Histor. Med. Princ. l. 5. p. m. 371.* qui propterea à *Casspar de Reyes* vapulat in *Campo Elys. Fucund. Quæst. l. 63. p. 816.* Quam bene, hoc loco non disceptabo. *Plin. H. N. l. 25. c. 13.* concisa sententia scribit *Cicuta* caulis & viridis estur à plerisque & in patinis; Cum in prægressis venenum pronunties & *Dalechamb.* in notis se quendam novisse esu cicutæ, apii hortensis specie incautum delusum ad extremum usque vitæ dementem factum, addat, locus iste ceu fallius, aut obscurus fuit præteritus. *Scaliger Exercitat. 152.* refert

refert in Liguribus Taurinis Anserculos *cicuta* foliis devoratis illico expirasse: Qua tamen in provincia vulgò ejus radices pro delicijs habeantur acètariis: addito etiam salubritatis elogio: urinas enim ciere valide admodum: addit quoque se esitasse sape, filari sapore; quæ loco *Pliniano* auctoritatem & lucem afferre videntur; cum alias per errorem folia comesta non solum ex *dalechampi*, sed etiam ex ipsius *Scaligeri* aliorumque plurimorum narratione, ut jam supra nemini, aut mortem, aut pessima symptomata effecerint. *Cl. Stobelbergerus in Descript. Gallia Polica. Med. l. 5. p. m. 267.* In Languedocia reliquaque Gallia Provinciali & Narbonensi *cicutas* etiam duorum pedum longitudinem habentes sæpius è saxorum criptis erumpere vidit, humano generi noxam non inferentes; quoque Batavam *Cl. Bodens* l. c. decantat: unde forte minore damno apud *Cl. Nic. Fontan. l. 1. Obs. 55.* Fœmina Batava feliciter *cicuta* in acètariis sibi somnum conciliavit. *Renealm. Obs. 3. p. m. 4. cicuta* in umbra siccata scrupulos duos in vino horis duodecim infusus dedit, nulla sequente appetitus dejectione, nulla cardialgia: plus vero minxit meliusque habuit ab obstructione in gibba hepatis parte. Idem in simili morbo *rad. cicuta* drachmas duas in decocto dedit: cujus beneficio in sudorem solutus melius habuit. *Matthiolus in Diosc. l. 4. c. 74.* scribit constare *cicutam* in Italia non adeo exitialem esse unde forte *Cl. Paulus Zachias Quæst. Med. Legat. l. 2. Ter. 2. Quæst. 3. §. 14.* illam refert inter ea venena, quæ cum minore certitudine interimunt, annumeratque croco, lactucæ atque ad necem inferendam unciam non sufficere opinatur, indeque suspicari non immerito licet veneficas, de quibus supra, *Aquettam* non ex *Cicuta* concinnasse. An Myrrhidem pro *cicuta* agnoverint nescio: videatur *Exc. Rhod. in nota 179 in Scribon. larg. Exc. D. Welsch. l. c.* Hæc quomodocunque se habeant, non excutio; at *Cicuta vera sive terrestri sive aquatica* nunquam fiderem, neque author essem ut intra corpus humanum admitteretur, cum plu-

rima

rima securiora exstent ad satis faciendum quibuslibet scopis in medendo prae *cicuta*. Et omnino *Cicutam terrestrem* in Italia quoque virulentam esse, praeter recensita, haec Historia docet, quam ab Exc. D.D. *Heinrico Kösserlin Prof. Med. in Acad. Eriburg. Brisgojae optime merito* nuper accepi:

Anno 1657. Patavij ubi studiorum causa tunc commorabar, Uxor Bajuli cujusdam aliquot mensibus praegnans noctu aedes nostras accessit, rogavitque ut suppeditaretur remediolum aliquod contra tormina, quae pateretur: Jubebatur, ut sem. carvi in juscule decoctum epotaret: aliud remedii genus expectare noluit, sed illa adhuc nocte convulsa obiit. Maritus mox adiit tribunal, quod publicae sanitati praest, obtinuitque sepeliendi licentiam: cadaver propriis humeris imponit, solus ad templum S. Catharinae deportat, tumulo injicit ac obruit sive quia noluit Uxoris cadaver inservire Anatomicis demonstrationibus, quae tum publice fiebant, sive quia formidavit causam repentinae necis detectam iri à cultro Anatomico.

Postquam ex tribunali dicto Curatoribus Anatomiae innovuit cadaver praegnantis sepultum fuisse, studiosi armata manu, sprete loci sanctitate, cadaver ex templo & sepulchro eripuerunt ac Theatro Anatomico intulerunt. Aperto abdomine statim profiliit ventriculus admodum turgens & extensus, variis striis & maculis ex flavo livescens depictus, quo colore quoque duodenum apparuit: Incisus ventriculus spiravit flatum olidum: continuuit saburram ex viridi nigricantem, in qua observabantur particulae quaedam herbaceae *cicutam* referentes. Interni parietes ventriculi ferme lividi erant. Patavii demonstrationes Anatomicae fieri solent adhuc mense Februario imo etiam Martio, quo tempore pauperculi, maxime tempore quadragesimae varii generis herbas convalescere iisque vesci solent, atque facile contingere potuit ut haec misella cum aliis quoque *cicutam* abripuerit ac ferculis coenae destinatis immiscuerit, non secus ac in l. sa.

in l. sæpius c. ex quadripart. Exc. Sim. Paul. factum fuit, quæ paulo post ingestionem tormina, & cum auxilia sprevisset, convulsiones & mortem attulerit. Ventriculi ingens distensio à flatibus utroque orificio arctè clauso fuisse testantur erumpentes olidi flatus: unde fortè torminum & convulsionum sævities: parietes intus lividi & foris striæ & maculæ ex flavo livescences gangrenam produnt, quam procul dubio accersiverunt spicula *cicutæ* membranæ nervæ ventriculi infestissima. Exc. D. D. Frideric. Hoffmann. in Clave Pharmacop. Schröder. l. 4. f. 1. c. 109. *cicutam* inter venena numerat: de *cicutaria* tamen, quæ innoxia creditur, refert; Hujus radices sive in cibis coctas sive crudas comestas, tanquam maximum arcanum, commendant in scorbuto: Verùm & hisce quosdam è medio fuisse sublato, testatur experientia. Et hæc quoque monent sobriè & prudentissimè *cicutam* eique affines herbas, ceu medicamentum intus assumendum, suadendas esse. Non tamen negarim, tum ex his tum ex aliis venenatis creditis salutaria medicamenta parari posse, & male nobiscum actum fuisset, si non licuisset nobis, Febri malignâ ultra septennium his in oris grassante, medicamenta ex $\frac{1}{2}$ & $\frac{3}{4}$ parata exhibere; imò quàm plurimis hæc, præ aliis ex herbis & radicibus concinnatis, salutifera & sæpè citam opem tulisse, omnes qui hic medicinam facimus, experti sumus. Verùm non nego, tum hæc tum alia, quæ virulenta creduntur, in præparando peritiam & strenuam manum postulare: deinde assensum præbeo Exc. Sennert. Prax. lib. 6. p. 5. c. 2. quosdam qui medicamenta per se venenata nimis incautè & temerè exhibent, eo non satis firmiter probare, quòd talia medicamenta innoxia sint, quia eo, quo exhibita fuerunt, die, vel sequentibus aliquot diebus nihil noceant; cum ab iis vitiosa dispositio corpori imprimi possit, quæ longo demum tempore se exserat.

Externus *Cicuta* usus à multis Veteribus & Recentioribus traditur in variis affectibus, Dioscorid. de Mat. Med. l. 4. c. 79. scri-

Rr

bit

bit succum ex summitatibus & comis *Cicuta* expressum, priusquam semina ficescant, & sole condensatum multiplicis esse in medicina usus; misceri collyriis anodynis & illitu herpetas & Erysipelata restinguere: Herbam cum coma tritam testibus caraplasmatis modo impositam opem ferre *ὀνείωσις*; genitalia effoeta reddere, lac extinguere, mammarum incrementa in virginibus prohibere, testes *ἀρτέφας* in pueris facere. Similia apud *Galen.* occurrunt: *de Remed. Facile Parabil.* semen cui vim adstringendi & repellendi tribuit, frontalibus in ophthalmia dolorifica admiscet. Utrumque alij Græci imitantur. *Plinius H.N. l. 25. c. 13.* Ad resolvenda medicamenta *succo cicutæ* pro aqua uti tradit: sc. ad exsolvendam medicamentorum acrium vim usus est ejus aqua dissoluti, ut opij, prout *Dalec.* explicat. Insuper *Plin. l. c.* addit: Fit ex eo ad refrigerandum stomachum malagma: Præcipuus tamen ad cohibendas epiphoras æstivas, oculorum que dolores sedandos circumlitus: miscetur collyriis & alios omnes Rheumatismos cohibet: Folia quoque omnem tumorem doloremque & epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est mammas à virginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammis imposita exstinguit, Veneremque testibus circa pubertatem illita. *Cicuta* in his affectibus opem ferre, aut generandi potentiam extinguere, creditur refrigerando repellendo & spiritus suffocando: Verùm si attentius omnia expendantur, in iisdem affectibus vim suam resolvendo, attenuando & consumendo potius exseret, cum particulis calidis prædita sit, ut supra c. 3. & seq. probatam fuit: Et in similibus quotidie experimur, solventia tutius foris adhiberi, nimium refrigerantibus & incrassantibus: Collyriis in ophthalmia camphora permiscetur, plurimorum calculo calida, utpote soboles, seu sal volatile cinamomi, inflammabilis & acris. Erysipelati topica incrassantia & impensè refrigerantia non semel partibus gangrenam imprefferunt, aut repulso humore mortem accelerarunt,

rarunt, ut non ita pridem epithemata in Erysipelate faciei cui-
dam phrenitidem, subsequente inevitabili moriendi necessitate:
attulerunt. Certè si tantopere refrigeraret, non omni tumori
& dolori, ut *Plinius* tradit, folia contusa *Cicutæ* conveniret. No-
strates matres Lac extinguunt foliis petroselini contusis, mam-
mis impositis, quòd sine noxa sit, nec tam malè cedit ut Foemi-
næ apud *Cl. Borell. Cent. 2. obs. 3.* à *Cicuta*. Atrophiam testiculo-
rum in tenera ætate à *Cicuta* effectam potius adscriberem ni-
miæ filamentorum perviorum, ut & vasorum sanguiferorum in
illis exsiccationi, quàm sanguinis & spirituum congelationi,
quam consecutâ potius fuisset harum partium sphacelus quàm
atrophila, aut si omnino sanguis aliusve humor tunc congela-
tus mansisset, crescente ætate & totius calore, gelu hoc sensim,
ut post hyemem ab æstivo calore etiam in hyperboreis regioni-
bus nix, colliquatum fuisset. Herpetica ulcera scimus feliciùs
coërceri aqua phagadænica ex calce viva & ꝑ sublim. parata,
quàm nescio quibus ingrossantibus. Inter illa, quæ venerem ex-
stinguant, numerantur quoque calida, sc. ruta & similia, ut tali
vi prædicitum non necessariò frigidum statuendum sit. Frontali
suo *Galen.* addidit sem. *cicutæ*, verùm nescitur, an huic potius,
quàm ceteræ mixturæ, interceptionis effectus adscribendus sit:
facultas simplicis medicamento optimè cognoscetur, si solum
adhibebitur. Certè *Cels. l. 5. c. 6.* sem. *Cicuta* inter med. simpl. ro-
dentia numerat, ut in plurimis Exemplaribus legitur: etiam inter
Medicos Principes ex *Heinr. Stephan. editione: Exc. D. J. Anton.*
van der Linden, Galeni fortè misertus, in sua recognitione *Celsi*
loco sem. *cicutæ* hîc sem. rutæ reposuit: num ex M. S. fide digno,
an ex conjectura? certò statuere nequeo; hoc tamen mihi pro-
babilius videtur, alias *Nic. Ror. in Comment. hujus loci & E. D. Joh.*
Rhod. in not. 179. ad scribon. Larg. non tantopere ad salvandam *Celsi*
authoritatem se torsissent. Quilibet seminis *Cicuta* acrimoniam
vel solo gustu explorare posset, ut non necessum foret conjectu-

ris indulgere variasque lectiones fingere. Quomocunque verò *Cicuta* in prædictis affectibus vim suam exserat, an unquam hoc nomine à Recentioribus in usum vocata fuerit ignoro, nec sollicitè inquisivi, cum plerique Practici aliis medicamentis *Cicuta* non imbecillioribus, at minùs suspectis aut dubiis utantur. *Cl. Heurn.* à *Bya* in *Epist. ad Forest.* l. 20. sub finem p. 308. scribit in Affectu quibusdam familiis in Geldria & Westphaliae familiari, Varen dicto, qui arthridis vaga esse nunc creditur, si unam aliquam in partem virus procumbat & abscessum excitet, is ut aperiatur, plantaginem cum sale in mortario contusam applicare, & abscessu rupto unguentum imponere, quod faciunt ex rad. *Cicutae Aquaticae* lino vel stuppa madida involutis, sub cineribus coctis, contusis & cum melle mixtis, ut à mellis dulcedine Vermes, qui causa doloris creduntur, alliciantur & à *cicuta* enecentur. Eodem cataplasmate chirurgos Ditmarsenses in simili casu uti legitur apud *Smet. Miscell. Med.* l. 4. p. m. 240. In *Epist.* 10. *Heurn.* *Wieri* seu potius *Fr. Joh. Wieri.* Ditmarsenses *cicutam aq.* vocant *Baden-duncf*: Germani *Wasser-schirling*: *Ib. Exc. D. Valent.* *Andr. de Varis seu de Arthritide vaga scorbutica* c. 14. eadem memorat, simulque optimè monet, medicamenta externa cum cautione adhibenda esse: non tamen existimo, *cicutam* hinc omittendam seu repellens, cum calida sit, & ut suprâ ex *Dodon. Pempt.* 2. l. 3. c. 12. narratum, fistula ex caule *cicutae* diu ore denta os & labia suâ acrimoniâ inflet. *Cl. Heurn. Meth. ad Prax.* l. 2. cap. 10. de affect. *Lienis calidis* obscure mentionem facit *Empl. ex succ. cicut.* & *Guñ. ammon.* adeò ut mirum non sit ipsius nomen à *Londinensibus* in *pharmacopœa* præteriri, qui explicatiustale tradunt ex succ. *Cicutae* ℥iij. & *Guñ. Ammon.* Acet. squill. añ. ℥iij. confectum. Elegans quoque *Empl. de cicut.* in morbis spleneticis utile communicavit *Cl. Fabr. Hildan.* in *Epist. ad Croquerum* cum cautelis in parando non ubivis obviis. Huic non dissimile est *Exc. Schröderi Francofurti usuale Pharmacop.* l. 2. cap. 53.

cap. 53. n. 14. Utcunque *Heurn. l. 5. Empl. suum de Cicutā* in aff. calidus lienis commendet, non tamen illud solius refrigerationis causa adhibere me persuadet. Gum. Ammoniacum additum: imò *D. Schroderus* aperte scribit F. F. obstructum aperire, durum emollire & ruborem inducere, qui effectus *cicutā* potius cujus pulo ʒix & succ. ʒiiij, quàm Gum. ʒis. ceræ & olei tribuendi videntur, cum alia Empl. ex gum. Ammon. cer. & ol. confecta hoc non faciant. & aperte succum *cicutā* inter splenetica calida recenset *Exc. Rolfink Ord. & Meth. spec. l. 9. f. 3. cap. 8.*

CAP. XXIII. & Ultimum.

De Curatione post Cicutam assumptam.

Prolixus fui inquirendo in vires *Cicutæ tum aquaticæ tum terrestres*, ut invenirem indicationes certas & utiles ad debellandum hostem intra corpus admissum prope internecinum, nisi maturo auxilio succurratur. Rationibus & experimentis existimo me deprehendisse, *Cicutam calidam* & acrem esse, suisque aculeis membranam nerveam potissimum ventriculi feriisse, ac fibras ejus circulares, membranæ arctissimè fibrillis nerveis conjunctas, ad violentam constrictionem irritasse; tum ob vellicationis vehementiam, tum ob constrictionis atrocitatem, maximè circa orificia ventriculi, ubi nervi insigniores apparent, & Præsidem systematis nervosi in furorem actum, unde convulsiones; & cor in consensum raptum fuisse; unde plurima mortis imago apparuerit, imò Pueri enecati fuerint, & Puellæ expulso hoste imminentem mortem vix evaserint. Ut hac de re certius, aut saltem verisimilius aliquid statuere possem